

De Museumdefinitie: een fact sheet

Januari 2021

Inleiding

De *International Council of Museums (ICOM)* is op zoek naar een nieuwe museumdefinitie. De huidige dateert van 2007. Tijdens de ICOM General Conference in Kyoto in 2019 is het besluit hierover uitgesteld, onder andere om meer 'bottom up' vanuit de leden de discussie te voeren over wat een museum is en wil zijn.

De nieuwe definitie blijkt een gevoelige kwestie in de museumwereld. Door vast te leggen wat een museum is bepaal je immers ook welke musea je buitensluit en welke niet. Dat maakt het een identiteitskwestie, verbonden aan status en daarmee vaak ook aan financiering en zelfs rechtspositie. In veel landen wordt de ICOM-definitie namelijk gezien als internationale standaard en als meetlat gehanteerd bij interne regelgeving en subsidieverstrekking.

ICOM is een wereldwijde vereniging, met een matrix-structuur. De leden zijn gegroepeerd per land in 118 *National Committees*. Individueel kunnen zij zich aansluiten bij één van de 34 thematische *International Committees* en zo vakgenoten uit andere landen ontmoeten. Daarnaast zijn er *Standing Committees* (werkgroepen) die zich buigen over structurele kwesties. De ICOM General Assembly (leden-vergadering) van 2018 heeft een *Standing Committee for Museum Definition, Prospects and Potentials (MDPP)* ingesteld om de museumdefinitie te herzien. Deze werkgroep is in december 2020 omgedoopt tot *ICOM Define*.

Deze fact sheet geeft meer achtergrondinformatie over de inhoudelijke kanten van de discussie, het proces naar de nieuwe museumdefinitie en de rol van de leden daarin.

De route naar een nieuwe definitie - tot aan Kyoto

De MDPP ging in gesprek met een aantal van de *National* en *International Committees* en startte een communicatietraject gericht op alle 45.000 ICOM leden. Ieders inbreng was welkom. Gaandeweg concludeerde men dat veel jonge museuminitiatieven sterk maatschappelijk gericht zijn, zeker buiten Europa waar aandacht wordt gegeven aan dekolonisatie, bedreigde natuur en erfgoed, emancipatie van inheemse volken, slachtoffers van politieke onderdrukking. Deze maatschappelijke tendensen wilde de MDPP opnemen in de nieuwe definitie. Zij formuleerde vijf verschillende definities om voor te leggen aan de leden, waarvan het centrale ICOM-bestuur (*Executive Board*) er één heeft gepresenteerd tijdens de *Extraordinary General Assembly* in Kyoto. Zes weken voor de ledenvergadering werd deze 2019-definitie verspreid onder de *committees*.

De definitie 2019 wijkt sterk af van die van 2007:

2007: *A museum is a non-profit, permanent institution in the service of society and its development, open to the public, which acquires, conserves, researches, communicates and exhibits the tangible and intangible heritage of humanity and its environment for the purposes of education, study and enjoyment.*

2019: *Museums are democratising, inclusive and polyphonic spaces for critical dialogue about the pasts and the futures. Acknowledging and addressing the conflicts and challenges of the present, they hold artefacts and*

specimens in trust for society, safeguard diverse memories for future generations and guarantee equal rights and equal access to heritage for all people.

Museums are not for profit. They are participatory and transparent, and work in active partnership with and for diverse communities to collect, preserve, research, interpret, exhibit, and enhance understandings of the world, aiming to contribute to human dignity and social justice, global equality and planetary wellbeing.

I was there in Kyoto

De behandeling van de nieuwe museumdefinitie in de ledenvergadering 2019 in Kyoto verliep tumultueus. De nieuwe maatschappelijk gerichte insteek werd door diverse leden ervaren als politiserend. Gevoelige punten binnen ICOM werden aangeroerd: traditionele Europese en 'witte' dominantie, conservatieve tegendruk vanuit collectiegerichte musea, zelfcensuur vanuit autoritair bestuurde landen, progressieve stromingen in liberale landen, angst voor subsidieverlies, procedurele manoeuvres, communicatiegebreken, dominantie van de Engelse taal... en vooral de korte tijd die er was om ieders achterban te raadplegen. Allemaal elementen die heftige emoties veroorzaakten. Het was een memorabele *Extraordinary General Assembly* voor alle aanwezigen.

De uitkomst van de discussie in Kyoto was de best mogelijke: het agendapunt werd uitgesteld, zodat er meer gelegenheid is voor elk comité om de museumdefinitie ter discussie te stellen en vervolgens met een breder draagvlak tot een nieuwe formulering te komen.

Na Kyoto – MDPP2

ICOM breidde het MDPP-comité in januari 2020 uit met een flink aantal deelnemers uit diverse *international* en *national committees* die ook diverse standpunten vertegenwoordigen. ICOM-Nederland was één van de geselecteerde comités en toenmalig voorzitter Luc Eekhout trad toe tot dit 'MDPP2'.

De MDPP2 kreeg al snel te maken met problemen. Allereerst door de coronacrisis, maar ook de onvrede over de communicatie met de centrale ICOM-leiding en onderlinge fricties namen toe. In juni 2020 barstte de bom en trad MDPP2-voorzitter Jette Sandahl af, samen met meerdere leden uit de werkgroep (waaronder Luc Eekhout). En dat leidde binnen enkele dagen tot een crisis in ICOM, inclusief het aftreden van ICOM President Suay Aksoy en enkele andere leden van de Executive Board. De spanning rondom de museumdefinitie had een veel diepere irritatie blootgelegd over de bestuurscultuur in ICOM. Sindsdien is er in de ICOM-gelederen heel wat gebeurd en wordt gewerkt aan een opener organisatie met meer wisselwerking met de leden, ook online. In dit licht is in december 2020 een nieuw stappenplan gepresenteerd voor de museumdefinitie.

ICOM Define en een nieuw tijdspad

December 2020 presenteerde de tot *ICOM Define* omgedoopte MDPP2 een route in elf stappen om te komen tot twee of drie voorstellen waarover we tijdens de volgende General Conference in Praag in augustus 2022 zullen stemmen.

Onderaan deze fact sheet staan de elf stappen in een schema. Een deel van de stappen bestaat uit het raadplegen van de leden en dat gaat lopen via alle comités binnen ICOM. Ook ICOM Nederland zal haar leden gaan betrekken en daarna concrete adviezen uitbrengen.

In het kader van meer transparantie is alle informatie over de museumdefinitie nu bovendien toegankelijk voor elk lid op zijn of haar *ICOM Member Space*. Daar staan onder het blokje *Take part in the new definition of the museum* alle materialen van ICOM Define, plus die van internationale en nationale comités.

In Nederland

Ook ICOM Nederland zal dus op meerdere momenten actieve inbreng leveren in het definitieproces. Wij maken graag gebruik van deze aanleiding om in eigen land meer de diepte in te gaan bij de

discussies over wat een museum is of zou moeten/kunnen zijn. Wanneer krijg je immers de kans om zo fundamenteel bezig te zijn met de basis van je vak?

Het aanjagen van deze discussie doen we met de eigen (meer dan 6000) leden, maar ook met niet-leden uit de Nederlandse museumwereld. In vergelijking met veel andere landen heeft Nederland een rijk museumlandschap. De Museumvereniging treedt op als belangenbehartiger voor musea en is samen met het Landelijk Contact Museumconsulenten eigenaar van de Museumnorm. De huidige ICOM definitie is onderdeel van de Museumnorm waarop een museum wordt getoetst bij opname in het Museumregister. Daarnaast ontplooiën diverse koepels, federaties en andere allianties ontplooiën zinvolle museale activiteiten.

ICOM Nederland maakt dus graag gebruik van dit museumlandschap om de discussie aan te gaan met de achterban – ICOM- en niet-ICOM-leden. We haken daarbij zoveel mogelijk aan op bestaande bijeenkomsten en overleggen.

Geweest:

1. *Erfgoedarena 'Game Changers': 29 januari 2020 bij de Reinwardt Academie*
2. *Werk sessie en netwerkborrel voor ICOM Nederland-leden: 6 februari 2020 bij museum Catharijneconvent, Utrecht – op de website van ICOM Nederland zijn het verslag en de analyse van de inbreng van de leden te downloaden*

Op dit moment is het ICOM Nederland-bestuur bezig om te bedenken hoe het de consultatie van de Nederlandse achterban vorm gaan geven, zodat we vanuit Nederland onze bijdrage kunnen leveren aan de internationale proces richting de nieuwe museumdefinitie.

Bestuursleden van ICOM Nederland zijn beschikbaar voor toelichting over de museumdefinitie en sluiten graag aan bij bijeenkomsten van anderen.

Uiteindelijk zal het bestuur met de leden het stemadvies bespreken en bepalen wat de afgevaardigden van het bestuur in Praag gaan stemmen.

Het stappenplan van ICOM Define

In blauw: stappen waarin ICOM Nederland inbreng vanuit de achterban nodig heeft.

In lichtgrijs: stappen die al voltooid zijn.

Stap	Periode	Vanuit ICOM Define	Acties ICOM Nederland
1	10 dec 20	Launch of Methodology: Webinar en lancering verzamelplek op ICOM member space.	Aanpassen info
2	Voor 10 jan 21	Consultation 1: Results post Kyoto Verzamelen wat elk comité al heeft gedaan.	Documenten en gevraagde samenvatting van 100 woorden gestuurd
3	jan-april 21	Consultation 2: Keywords and concepts Vragen aan elk comité om 20 key words/concepts te kiezen die volgens de leden van het comité in elk geval in de nieuwe definitie thuishoren + korte toelichting.	Consultatie onder leden en andere belanghebbenden organiseren. Verwerken resultaten.
4	april-juni 21	Quantitative and qualitative analysis Extern onderzoeksbureau gaat aan de slag met de opbrengst van consultation 2.	
5	juni-juli 21	Preparation and publication of results consultation 2 Leidt tot rapport.	
6	juli-sept 21	Consultation 3: Evaluation of key words	Consultatie onder leden en andere

		and concepts Comités raadplegen over de resultaten van het rapport. Hen vragen: geef aan wat je ervan vindt, geef evt. amendementen door en lever max. 3 nieuwe key words/concepts in. Geef ook aan waar je ècht voor/tegen bent of wat met aanpassing wel acceptabel is.	belanghebbenden organiseren. Verwerken resultaten.
7	sept-nov	Data analysis of consultation 3 Leidt tot rapport.	
8	nov-dec 21	ICOM Define drafts proposals Subgroepjes van ICOM Define stellen voorstellen op. Leidt tot 14 voorstellen.	
9	dec 21- feb22	ICOM Define discussion on proposals Van 14 naar 8 à 10 voorstellen, daaruit kiezen ze er ca. 5.	
10	febr-april 22	Consultation 4 – publication of proposals Comités vormen hun mening over deze ca. 5 voorstellen en maken voorkeur voor ca. 2 kenbaar.	Vorm bepalen voor consultatie / stemming en daarna organiseren. In formulier onze voorkeur voor 1 of meer voorstellen aangeven.
11	april-mei 22	ICOM Define final report Formeel advies van ICOM Define aan Executive Board, met 2 of 3 voorstellen.	
	Aug 22	Praag: voting	5 stemmen uitbrengen

Binnen het bestuur van ICOM Nederland neemt de *werkgroep Museumdefinitie* het voortouw.

Contact: arja@arjavanveldhuizen.nl

Het bestuur van ICOM Nederland / www.icomnederland.nl